

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาและการขยายตัวของชุมชนเมือง การเติบโตของเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์มากมาย โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่เป็นพลาสติกอยู่ในประเภทใช้แล้วทิ้ง เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน พลาสติกมีต้นทุนต่ำ จึงถูกนำมาใช้งานอย่างกว้างขวาง และมีแนวโน้มใช้งานในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะสะดวกมากกว่าวัสดุอื่น ๆ ทำให้ขยะพลาสติกคงอยู่ในสภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ เนื่องจากพลาสติกใช้เวลาในการย่อยสลายนานถึง 450 ปี (สำนักวิชาการ, 2559) รายงานจากองค์กรอนุรักษ์ท้องทะเล (Ocean Conservancy, 2019) ระบุว่า ประเทศไทยคือ 1 ใน 5 ประเทศ ที่ทิ้งขยะพลาสติกลงทะเลมากที่สุดในโลก โดยขยะพลาสติกกว่า 8 ล้านตัน มาจากประเทศจีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย โดยหากยังไม่มีการแก้ไข จะส่งผลให้สัตว์ทะเลเสี่ยงสูญพันธุ์มากขึ้น เนื่องจากขยะพลาสติกเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัตว์ทะเลต้องจบชีวิต จากผลการสำรวจของ BLT Bangkok (2562) พบว่าการตายของสัตว์ทะเลเกิดจากการเกี่ยวพันของอวนร้อยละ 20-40 และเกิดจากการกลืนขยะทะเลเข้าไปสะสมอยู่ในระบบทางเดินอาหาร มีสัดส่วนร้อยละ 2-3 แสดงดังภาพที่ 1.1

BLT www.bltbangkok.com

ภาพที่ 1.1 สาเหตุการเสียชีวิตของสัตว์ทะเลและชนิดของขยะพลาสติกที่ถูกทิ้งลงทะเล
ที่มา: BLT Bangkok (2562)

ในการประชุมผู้นำอาเซียนครั้งที่ 34 ที่ผ่านมา มีการกำหนดให้ปัญหาขยะเป็นวาระแห่งชาติ โดยประเทศไทยตั้งเป้าหมายลดขยะทะเลให้ได้อย่างน้อย 50% ภายในปี 2570 นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (BLT Bangkok, 2562) ได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับสถานการณ์ขยะทะเล แสดงดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับสถานการณ์ขยะทะเล

ที่มา: BLT Bangkok (2562)

จากผลกระทบของปริมาณขยะพลาสติกทางทะเลที่ผ่านมาส่งผลให้ภาครัฐและเอกชนร่วมกันลดใช้ถุงพลาสติกโดยเริ่มจากการงดแจกถุงพลาสติกเป็นบางวันให้กับลูกค้าที่ใช้บริการในห้างสรรพสินค้าหลายแห่ง ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปี 2562 นั้น พบว่าประเทศไทยสามารถลดการแจกถุงพลาสติกลงไปกว่า 2,000 ล้านใบ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) โดยกรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม จึงได้มีการประชุมหารือร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการ เตรียมเสนอกฎหมายการงดใช้พลาสติกให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา คำว่าการงดใช้พลาสติก ไม่ได้แปลว่าจากนี้ประเทศไทยจะไม่มีพลาสติกอีกแล้ว แต่พลาสติกบางจำพวกที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือไม่สามารถย่อยสลายได้ จะต้องทำให้หมดไปจากทั่วประเทศร้อยละ 100 ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค.2564 โดยจะเริ่มนำร่องกับกลุ่มผู้ประกอบการค้าปลีกค้าส่ง และร้านสะดวกซื้อจำนวน 43 บริษัทเครือข่ายใหญ่ในประเทศไทย ด้วยการเลิกแจกถุงพลาสติกให้ลูกค้าร้อยละ 100 ที่มาซื้อของตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. 2563 เป็นต้นไป (ไทยพีบีเอส, 2562)

หนึ่งในแนวทางการลดปริมาณขยะนั้นสามารถเริ่มได้จากการตระหนักถึงปัญหาจากตัวบุคคลเอง หากแต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นมีแต่การแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบ ห่วงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจของคน จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ของเยาวชนในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาในเรื่องของความรุนแรง การตั้งครมที่ไม่พร้อมในวัยรุ่น ยาเสพติด โรคซึมเศร้า ติดเกม วัตถุนิยม และปัญหาการฆ่าตัวตาย จากปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดภาวะขาดสมดุล ทั้งทางจิตใจและวัตถุ การมีพฤติกรรมจิตสาธารณะจึงลดน้อยลงทุกวัน ทำให้เยาวชนไม่มีภูมิคุ้มกันในการเลือก ตัดสินใจดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ดังนั้นองค์กรจากหลายภาคส่วนในประเทศไทยจึงได้หันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาคนในเรื่องของจิตสำนึกสาธารณะ โดยเน้นไปที่การสร้างคุณธรรมให้กับคนทุกคน จึงมีการบรรจุเรื่องจิตสาธารณะลงไปในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ตลอดจนนโยบายรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้เน้นหลักคุณธรรมนำความรู้ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ

นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาให้ยึดคุณธรรมนำความรู้พัฒนาโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข

คณะวิจัยจึงได้เล็งเห็นโอกาสจากปัญหาที่เกิดขึ้น และมีแนวคิดที่จะส่งเสริมนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้รับการปลูกจิตสำนึกสาธารณะผ่านการตัดสินใจใช้ถุงผ้าบรรจุสินค้า เพื่อสร้างเสริมความสมดุลของภาวะทางจิตใจ ช่วยเหลือสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบมหาวิทยาลัยฯ เดินตามนโยบายของภาครัฐ และเป็นส่วนหนึ่งในการลดปัญหาขยะทางทะเลของประเทศต่อไปในระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจใช้ถุงผ้าและจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ เขตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. ขอบเขตด้านเวลา
ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย 20 เดือน (มกราคม 2563 – กันยายน 2564)
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาวิจัยในส่วนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ถุงผ้าและจิตสำนึกสาธารณะ รวมไปถึงแนวทางในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะจากการใช้ถุงผ้าบรรจุสินค้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ที่คาดว่าจะด้านสังคมและชุมชน คือ เยาวชนในท้องถิ่นเกิดการตระหนักถึงการลดปริมาณขยะในชุมชน สังคม โดยรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รวมทั้งเป็นการลดมลพิษในอากาศ กลิ่นเหม็น ของขยะในชุมชน ลดปริมาณการใช้พลาสติก สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับเยาวชนในสังคม และยังเป็นการกระตุ้นความสนใจของคนในชุมชนให้หันมาใช้ถุงผ้ามากขึ้น
2. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับด้านนโยบาย คือ หากการทดสอบสมมุติฐานถูกยืนยันว่าการตัดสินใจใช้ถุงผ้า นั้นส่งผลให้นักศึกษามีจิตสาธารณะ ผลของงานวิจัยนี้จะ เป็นสิ่งที่ช่วย

สนับสนุนนโยบายขององค์กรภาครัฐ ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่เยาวชนผ่านการใช้
ถุงผ้าบรรจุสินค้า อีกทั้งยังช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกที่ทิ้งลงทะเลของประเทศไทยได้

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง จิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้

การตัดสินใจใช้ถุงผ้า หมายถึง ปัจจัยหนึ่งในปัจจัยภายนอก ด้านการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยในเรื่องของการที่มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้นักศึกษาใช้ถุงผ้า เนื่องจากคำนึงต่อสภาพแวดล้อมสาธารณะ

ปัจจัยภายใน หมายถึง เหตุผลเชิงจริยธรรม และแรงจูงใจของนักศึกษาในการมีจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือสังคม

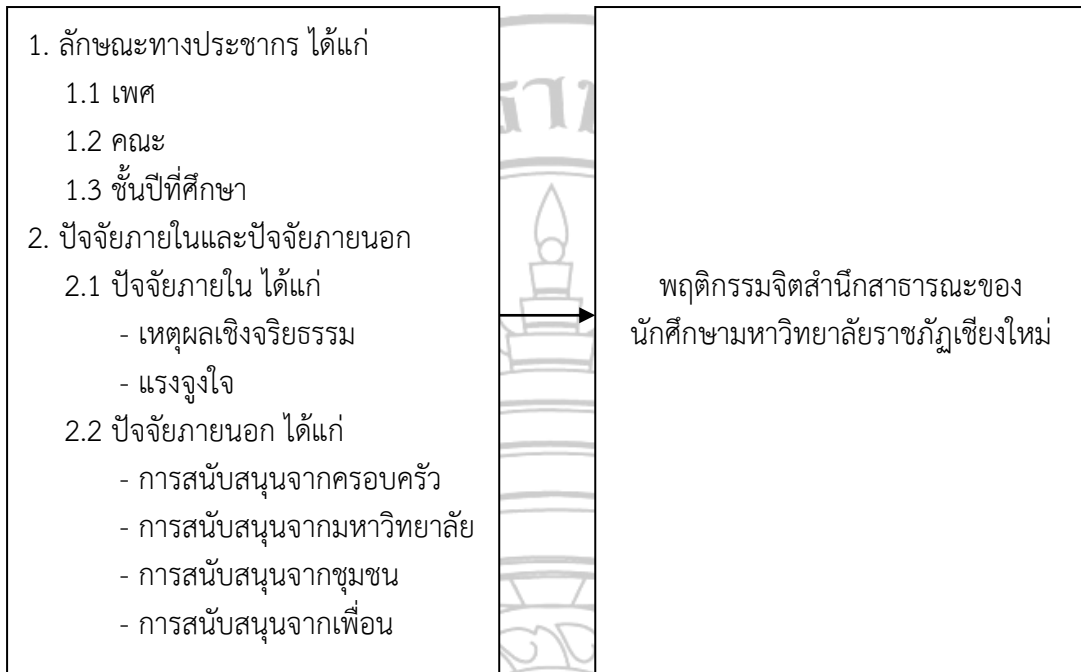
ปัจจัยภายนอก หมายถึง การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว จากมหาวิทยาลัย จากชุมชน และจากเพื่อนของนักศึกษาในการมีจิตสำนึกที่จะให้ความช่วยเหลือสังคม

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

